

ลักษณะโดยทั่วไปในภาคเหนือของประเทศไทย

2.1 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

ภาคเหนือของประเทศไทยตั้งอยู่ตอนเหนือของประเทศไทย ประมาณละติจูด 16 องศาเหนือ ถึงละติจูด 20 องศาเหนือ และลองจิจูด 97 องศาตะวันออก ถึงลองจิจูด 101 องศาตะวันออก

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับประเทศพม่า มีภูเขาแดนลาวเป็นเส้นกั้นเขตแดน ติดต่อกับประเทศลาว โดยมีภูเขาหลวงพระบางและภูเขาเพชรบูรณ์เป็นเส้นเขตแดน
2. ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศลาว โดยมีภูเขาเพชรบูรณ์ทอดในแนวเหนือ-ใต้ เป็นเส้นเขตแดนโดยธรรมชาติ และติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. ทิศใต้ ติดต่อกับที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาภาคกลาง
4. ทิศตะวันตก จดประเทศพม่า โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยทอดในแนวเหนือ-ใต้ เป็นเส้นกั้นเขตแดน

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

2.2.1 ภาคเหนือมีภูเขาสูงกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย กล่าวคือ มีทิวเขาใหญ่อยู่ 6 ทิวเขา

1. ทิวเขาแดนลาว ทอดในแนวตะวันตก-ตะวันออก กั้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า
2. ทิวเขาถนนธงชัย ทอดในแนวเหนือ-ใต้ ติดต่อกับทิวเขาแดนลาวกั้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า
3. ทิวเขาหลวงพระบาง ทอดในแนวตะวันตก-ตะวันออก กั้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาว
4. ทิวเขาขุนตาล ทอดในแนวเหนือ-ใต้ ในตอนกลางของภาคจากเชียงใหม่ลงมาถึงลำปาง

5. ทิวเขาผีปันน้ำ ทอดในแนวเหนือ-ใต้ เป็น 2 พืด

6. ทิวเขาเพชรบูรณ์ ทอดในแนวเหนือ-ใต้ กั้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาว ด้านตะวันออก

2.2.2 ภาคเหนือตอนเหนือเป็นเขตภูเขาและหุบเขา ได้แก่ บริเวณที่สูงและภูเขาทั้งหมดในภาคเหนือ ตั้งแต่ละติจูด 18 องศาเหนือขึ้นไปจนสุดพรมแดนด้านเหนือ ประกอบด้วยพื้นที่ของจังหวัดภาคเหนือ 9 จังหวัด จากพรมแดนด้านตะวันตกไปยังพรมแดนด้านตะวันออกตามลำดับคือ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา น่าน และอุตรดิตถ์

บริเวณที่สูงภาคเหนือเป็นแหล่งกำเนิดยอดน้ำ ลำธาร หลายสายที่สำคัญของประเทศไทย คือ

1. แม่น้ำ บึง วัง ยม น่าน และป่าสัก ไหลไปทางทิศใต้ลงสู่แม่น้ำ

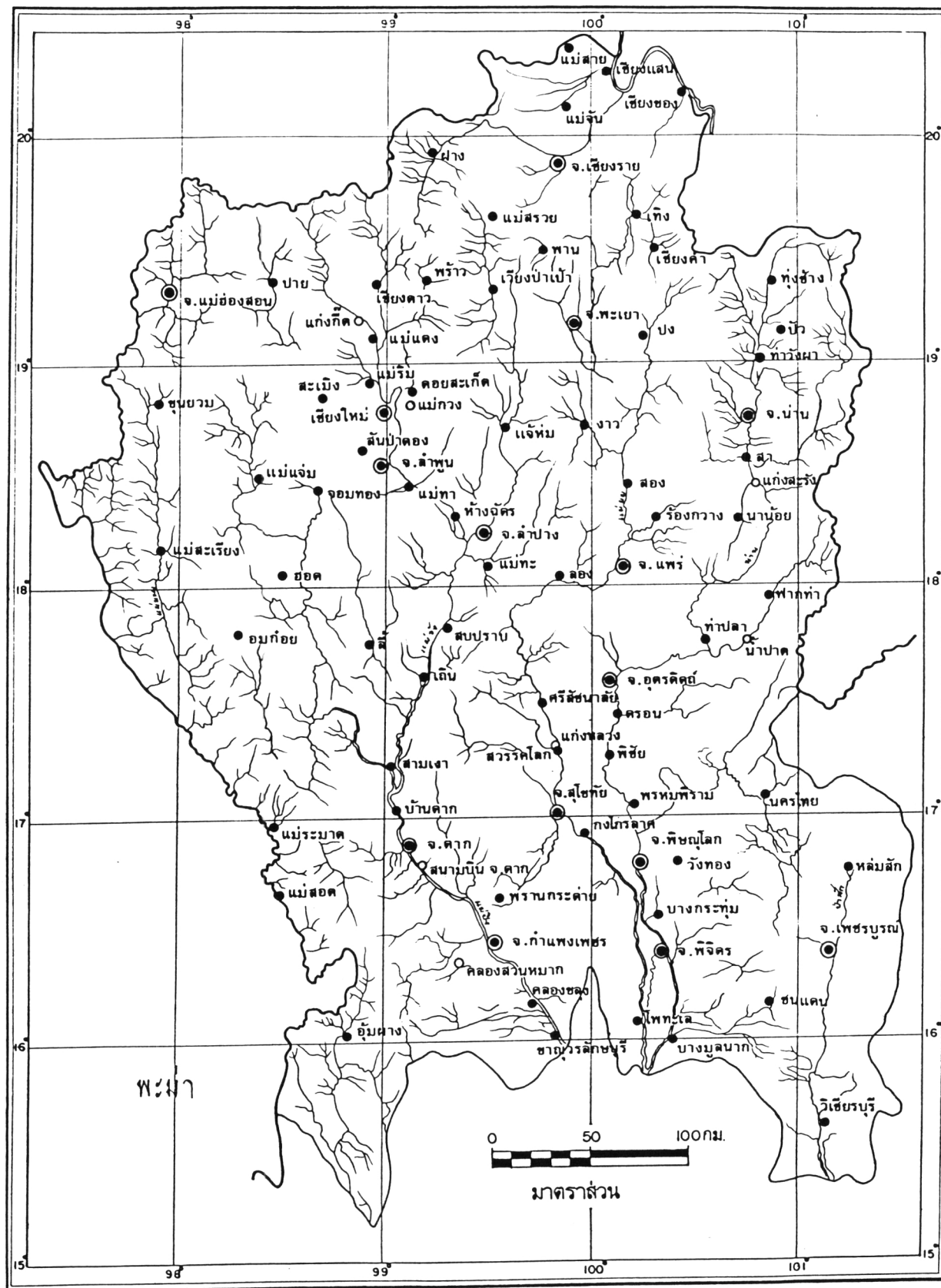
เจ้าพระยา

2. แม่น้ำ อิง กก ผาง และจัน ไหลไปทางทิศเหนือ ลงสู่แม่น้ำโขง

3. แม่น้ำ ปาย และ ยวม ไหลไปทางทิศตะวันตก ลงสู่แม่น้ำสาละวิน

บริเวณหุบเขาระหว่างที่สูงมีแม่น้ำเหล่านี้ไหลผ่านจะเกิดที่ราบดินตะกอนแคบ ๆ เพราะน้ำได้พัดพาโคลนตมจากไหล่เขามาทับถมซึ่ง เป็นบริเวณที่สำคัญของภาคเหนือ กล่าวคือ เป็นบริเวณที่มีดินอุดมสมบูรณ์เหมาะในการเพาะปลูก มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น และเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญในภาคเหนือ

2.2.3 ภาคเหนือตอนล่าง เป็นบริเวณของลุ่มน้ำคอนบน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วน ของจังหวัดอุตรดิตถ์ กำแพงเพชร สุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก ลงมาถึงจังหวัดนครสวรรค์ บริเวณดังกล่าวมีลักษณะลาดชันกว่าที่ราบตอนล่างทำให้แม่น้ำเหล่านี้ไหลแรงกว่าแม่น้ำตอนล่าง พื้นแผ่นดินมีลักษณะเป็นที่ราบลูกศอกสูง ๆ ต่ำ ๆ มีเนินเขาเตี้ย ๆ หินที่ทับถมกันไหลให้เห็นเป็นระยะ และยังมีที่ราบชั้นบันได รูปที่ 2-1 แสดงแม่น้ำ ลำธาร ในภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนรูปที่ 2-2 แสดงเขตภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

รูปที่ 2-1 แสดงแม่น้ำลำธารในภาคเหนือของประเทศไทย

รูปที่ 2-2 แสดง เขตภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

2.3 สภาพภูมิอากาศ

2.3.1 ฤดูกาล

เนื่องจากภาคเหนืออยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินมาก มีภูเขาสลับซับซ้อน จึงทำให้อากาศในภาคเหนือนั้นฤดูร้อนจะร้อนมากกว่าและฤดูหนาวก็หนาวมากกว่าภาคอื่นที่อยู่ใกล้ทะเล ซึ่งฤดูกาลในภาคเหนือมี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม สิ้นสุดปลายเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคม รวมระยะเวลาของฤดูฝน 4 ถึง 5 เดือน

ฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดจากอ่าวเบงกอลและอ่าวไทยปะทะภูเขาในภาคเหนือ

ฝนเกิดจากพายุดีเปรสชัน จากทะเลจีนใต้ เคลื่อนเข้าสู่อ่าวตังเกี๋ยขึ้นฝั่งเวียดนามแล้วเลยเข้ามาถึงภาคเหนือของประเทศ

เมื่อตอนปลายของฤดูฝนคือต้นเดือนตุลาคม ฝนในภาคเหนือจะลดน้อยลง เนื่องจากลมฝ่ายเหนือจากประเทศจีนเริ่มพัดลงสู่ภาคเหนือของประเทศไทย เป็นครั้งคราว สลับกับลมฝ่ายใต้ จึงมีฝนอันเกิดจากการปะทะกันระหว่างอากาศสองกระแส คือลมฝ่ายใต้ของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้กับลมฝ่ายเหนือของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นครั้งคราว

สถิติฝนเฉลี่ยในภาคเหนือมีหนึ่ง ๆ ประมาณ 1,200 มิลลิเมตร

2. ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมสิ้นสุดประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์รวมระยะเวลาของฤดูหนาว 3 ถึง 4 เดือน ในฤดูหนาวนั้น ภาคเหนือจะมีอากาศหนาวเย็นกว่าภาคกลางมาก เนื่องจากลมฝ่ายเหนือหรือตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดจากบริเวณความกดอากาศสูงในประเทศจีนได้พัดมาเอาความหนาวเย็นในฤดูหนาวลงมาถึงภาคเหนือก่อนถึงภาคกลาง

3. ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์สิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคมรวมระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ในเดือนกุมภาพันธ์มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มอ่อนกำลังลงมากขณะที่ในระยะนี้อาจมีลมฝ่ายเหนือจากประเทศจีนพัดลงมา เป็นครั้งคราว

2.3.2 อุณหภูมิ

- อุณหภูมิเฉลี่ยประจำปีมีค่าประมาณ 26.5 °C อุณหวน 23.6 °C และฤดูร้อน 28.8 °C
- พิสัยเฉลี่ยของอุณหภูมิประจำวันในฤดูร้อนและฤดูหนาวมีค่าประมาณ 15.0 °C ถึง 20 °C
- พิสัยเฉลี่ยของอุณหภูมิประจำวันในฤดูฝนมีค่าประมาณ 6 °C ถึง 10 °C

2.3.3 เมฆ

- มีเมฆมากที่สุดระหว่าง เดือนพฤษภาคม ถึงตุลาคม ซึ่งจะอยู่ในช่วงฤดูฝน และมีจำนวนวันที่เมฆมาก (จำนวน 7 ใน 8 ส่วนของท้องฟ้า) เฉลี่ย 16 ถึง 27 วัน ต่อเดือน
- มีเมฆน้อยที่สุดระหว่าง เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายน

2.3.4 หมอกและทัศนวิสัย

ในตอนเช้าของภาคนี้ส่วนมากมีทัศนวิสัย เลว เนื่องจากหมอกและโดย เฉพาะอย่างยิ่งในฤดูหนาวจะปรากฏว่าย่านที่มีภู เขาจะมีทัศนวิสัย เลวตลอดทั้งวัน ส่วนในฤดูอื่น ๆ ในตอนบ่ายมีทัศนวิสัยดี เป็นส่วนมาก

2.3.5 ความกดอากาศ

ความกดอากาศเฉลี่ยในระหว่างฤดูหนึ่งกับอีกฤดูหนึ่งนั้นมีความแตกต่างกัน ในฤดูหนาวมวลอากาศเย็นและบริ เวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีน เป็นตัวการทำให้ความกดอากาศเฉลี่ยในภาคเหนือสูงขึ้น เช่นที่ เชียงใหม่มีความกดอากาศเฉลี่ยจากเดือนกันยายน ประมาณ 1007.6 มิลลิบาร์ ไปจนถึงค่าสูงสุดในเดือนมกราคมประมาณ 1017.8 มิลลิบาร์ ในฤดูร้อนค่าเฉลี่ยของความกดอากาศจะค่อย ๆ ลดลงจนมีค่าต่ำสุดในเดือนมิถุนายนประมาณ 1005.2 มิลลิบาร์

2.3.6 ความชื้นสัมพัทธ์

ความชุ่มชื้นของอากาศในภาคเหนือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของกระแส อากาศที่พัดเข้ามาสู่ภาคนี้ ความชุ่มชื้นเริ่มลดน้อยเมื่อเริ่มฤดูหนาว อากาศจะมีความชุ่มชื้น

น้อยที่สุดในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน ต่อมา เมื่อมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะเริ่มชุ่มชื้นและจะมีความชุ่มชื้นมากที่สุดในเดือนสิงหาคมและ กันยายน เมื่อสิ้นเดือนกันยายนจะเริ่มแห้งแล้ง

2.3.7 ลมผิวพื้น

ความเร็วลมผิวพื้นมักจะมีกำลังแรงในระยะก่อนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะเริ่มคั่นและจะมีกำลังอ่อนทั่วไปในฤดูหนาว ความเร็วลมเฉลี่ยทั้งปีของภาคเหนือประมาณ 2 นอต

2.3.8 พายุฟ้าคะนอง

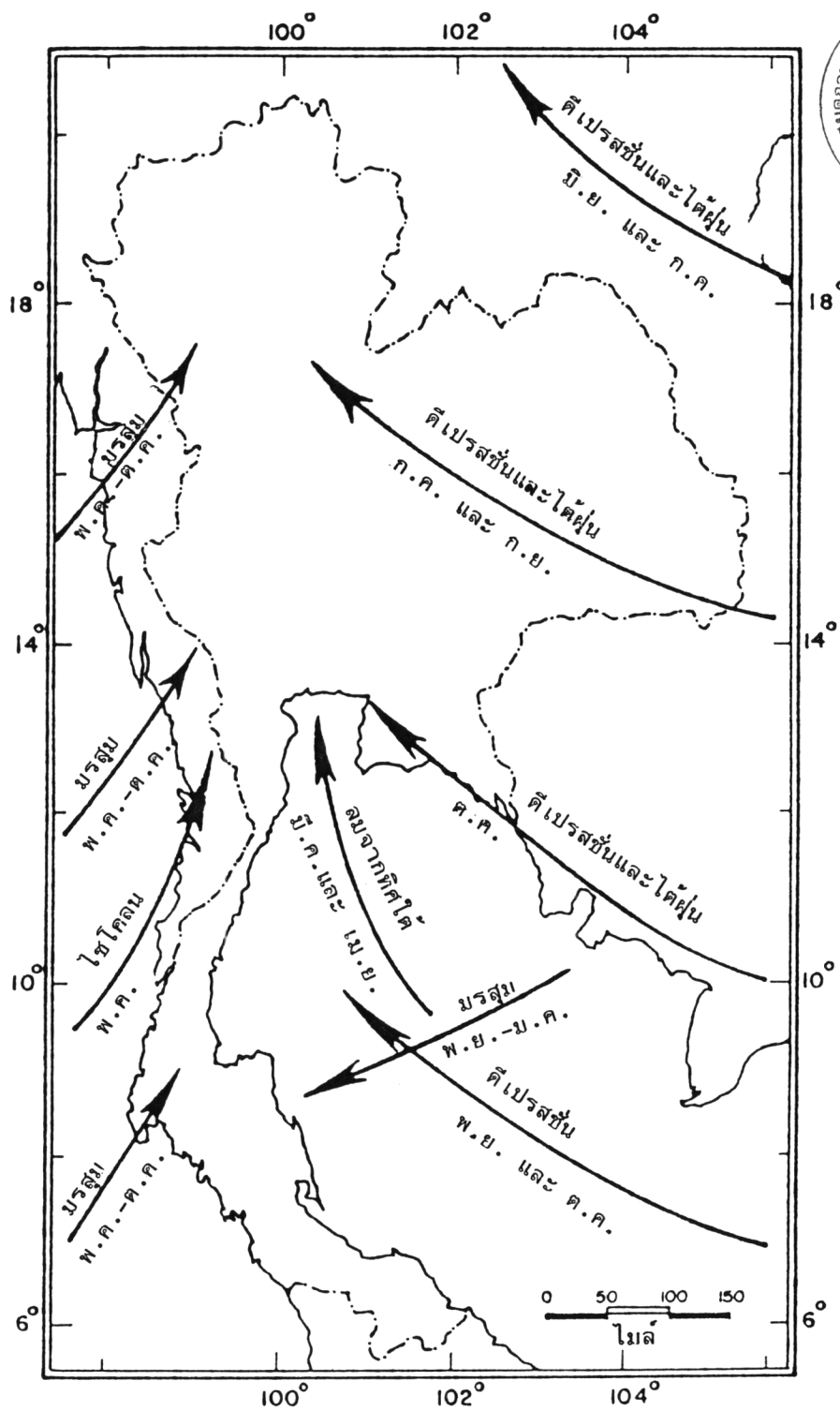
พายุฟ้าคะนองจะเกิดขึ้นมากในระยะเริ่มต้นของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ คือในเดือนพฤษภาคม และในระยะสิ้นสุดฤดูฝนคือเดือนกันยายน ส่วนในระหว่างฤดูฝนคือช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายนนั้น ส่วนมากจะมีพายุฟ้าคะนองเกิดขึ้นในตอนเย็นและตอนกลางคืน

2.3.9 พายุหมุน

พายุดีเปรสชันเคลื่อนตัวจากมหาสมุทรแปซิฟิกหรือทะเลจีนใต้ ในสภาพของไต้ฝุ่นหรือพายุโซนร้อนเข้ามาในอ่าวตังเกี๋ย เมื่อเคลื่อนขึ้นฝั่งเวียดนามแล้วอ่อนกำลังลงเป็นพายุดีเปรสชันและเคลื่อนตัวต่อไปทางตะวันตกจนถึงภาคเหนือของประเทศไทย เป็นผลให้ฝนตกต่อเนื่องกันและบางครั้งอาจทำให้เกิดน้ำท่วมอย่างปัจจุบันทันด่วนได้

รูปที่ 2-3 แสดงกระแสอากาศที่เกิดขึ้นในเดือนต่าง ๆ ทำให้มีผลต่อลักษณะภูมิอากาศในภาคเหนือของประเทศไทย

ตารางที่ 2-1 แสดงรายละเอียดของลักษณะอากาศโดยทั่วไปในภาคเหนือของประเทศไทย เกี่ยวกับอุณหภูมิอากาศ ปริมาณน้ำฝน เมฆ หมอก ทัศนวิสัย ความกดอากาศ ความชื้นสัมพัทธ์ ความเร็วลม และพายุฟ้าคะนอง

รูปที่ 2-3 กระแสอากาศที่กระทำต่อประเทศไทย โดย Anukularmphai (1980)

ตารางที่ 2-1 รายละเอียดของลักษณะอากาศโดยทั่วไปในภาคเหนือของประเทศไทย โดย สนิธ เวสารัชชานันท์ (2508)

	เดือน												ทั้งปี
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ต.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
(1) อุณหภูมิอากาศ (°ซ)													
เฉลี่ย	22.4	24.5	27.5	29.6	29.3	28.1	27.6	27.4	27.6	26.9	25.1	22.3	26.5
เฉลี่ยสูงสุด	30.8	33.2	35.9	36.7	24.8	32.4	31.6	31.3	31.7	31.8	31.2	29.8	32.6
เฉลี่ยต่ำสุด	13.9	15.8	19.1	22.5	23.9	23.9	23.6	23.6	23.4	22.0	19.1	14.9	20.5
(2) ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)													
เฉลี่ย	6.2	13.1	20.3	64.6	14.96	169.6	200.2	235.4	253.7	117.4	26.8	5.4	1262.2
(3) เมฆ (ใน 8 ส่วน)													
เฉลี่ย	2.8	2.5	2.5	3.3	5.6	6.7	6.9	7.0	6.5	5.2	4.0	3.3	4.7
(4) หมอก (จำนวนวัน)													
เฉลี่ย	16.5	9.8	5.7	4.0	1.8	0.5	0.6	1.1	2.6	8.9	12.9	15.6	6.7
(5) ฟ้าหริว (จำนวนวัน)													
เฉลี่ย	22.6	23.9	27.3	23.9	6.5	1.7	1.6	2.2	3.5	10.8	13.3	19.8	13.1
(6) ความกดอากาศ (มิลลิบาร์)													
เฉลี่ย	1014.6	1011.8	1009.7	1007.5	1006.3	1005.0	1005.6	1005.4	1007.4	1011.3	1013.5	1015.4	1009.5
สูงสุด	1027.1	1022.1	1021.4	1016.9	1014.2	1011.8	1013.1	1012.1	1016.3	1019.0	1023.0	1024.0	
ต่ำสุด	1004.2	1002.6	999.7	998.3	997.7	996.9	996.6	996.2	999.4	1003.4	1004.1	1007.0	
(7) ความชื้นสัมพัทธ์ (ร้อยละ)													
เฉลี่ย	70.4	63.9	59.1	61.3	72.4	79.1	79.4	82.4	82.1	79.9	77.1	73.5	73.4
สูงสุด	94.8	92.5	89.0	87.8	91.2	93.1	93.2	94.6	95.0	95.7	94.9	95.6	93.1
ต่ำสุด	45.9	40.7	37.3	41.9	56.4	66.0	67.1	70.4	68.9	63.8	58.3	50.8	55.6
(8) ความเร็วลม (นอต)													
เฉลี่ย	1.6	1.8	2.2	2.4	2.3	2.2	2.2	2.0	1.7	1.6	1.6	1.6	1.9
(9) ฟ้าผ่าคนอง (จำนวนวัน)													
เฉลี่ย	0.4	0.8	3.5	7.2	13.9	8.7	8.6	8.0	9.8	6.5	1.2	0.1	5.7
<p>หมายเหตุ - (1), (2), (3), (4), (5), (7), (8) และ (9) เป็นค่าเฉลี่ยที่วัดได้ที่เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ น่าน ลำปาง แพร่ แม่สะเรียง อุตรดิตถ์ ตาก พิษณุโลก แม่สอด เพชรบูรณ์</p> <p>- (6) เป็นค่าเฉลี่ยวัดได้ที่เชียงใหม่</p>													